

Det ufaglærte arbejdsmarked

Kriser koster ufaglærte job permanent

Den samlede beskæftigelse er i dag mere end en kvart million højere end i 1990. Samtidig er antallet af ufaglærte job faldet med mere end 400.000. Selvom antallet af ufaglærte job er faldet støt gennem perioden, er det i endnu højere grad i krisetider, at de ufaglærte job forsvinder. Ufaglærte rammes uforholdsmæssigt hårdt af nedgang på arbejdsmarkedet, og de oplever et arbejdsmarked, der er mere ustabil end andre.

af Senioranalytiker **Emilie Agner Damm**
og stud.polit. **Marie Lund Andersen**

25. maj 2020

Analysens hovedkonklusioner

- Den samlede beskæftigelse er i dag mere end en kvart million højere end i 1990.
- Den ufaglærte beskæftigelse er faldet støt gennem perioden – især under lavkonjunktur. Den ufaglærte beskæftigelse er mere følsom over for konjunkturudsving end den samlede beskæftigelse.
- Også når der tages højde for, at den ufaglærte beskæftigelse generelt er faldende, mens den samlede beskæftigelse generelt er stigende, falder den ufaglærte beskæftigelse mere end den generelle beskæftigelse.
- Under finanskrisen var den ekstra tilbagegang i ufaglærte job større, end den positive påvirkning, man har set under den efterfølgende periode med fremgang på arbejdsmarkedet.

Kontakt

Senioranalytiker
Emilie Agner Damm

Mobil 27 35 85 95
ead@ae.dk

Kommunikationskonsulent
Jakob Esmann

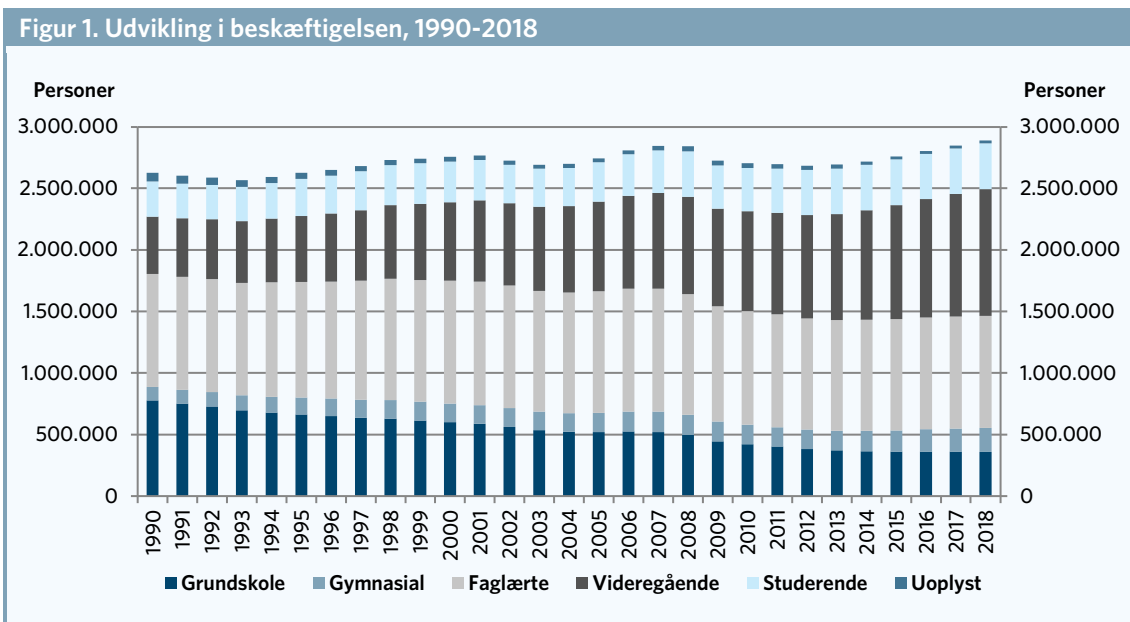
Mobil 28 33 80 69
je@ae.dk

Ufaglærte job forsvinder hele tiden - men væsentligt hurtigere under kriser

Siden 1990 er den samlede beskæftigelse vokset, hvilket dækker over, at der er kommet flere af nogle typer job, mens andre typer job er på tilbagetog. Selvom beskæftigelsen i dag er højere end i 1990, har der været udsving i beskæftigelsen. Dette afspejler, at der har været perioder med hhv. høj- og lavkonjunktur.

I Figur 1 ses udviklingen i beskæftigelsen gennem de seneste 30 år. I 2018 var beskæftigelsen 264.000 personer højere end i 1990. I samme periode er der forsvundet 417.000 ufaglærte job, mens der er skabt 560.000 flere job til personer med videregående uddannelser. Antallet af faglærte job er nogenlunde stabilt.

Over tid har der været et stigende behov for uddannet arbejdskraft i Danmark. Det skyldes bl.a. teknologisk udvikling og globalisering, hvilket i mange brancher har sænket behovet for ufaglært arbejdskraft.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Mens den samlede beskæftigelse stiger i opgangstider og falder i perioder med tilbagegang på arbejdsmarkedet, er antallet af ufaglærte job faldende gennem hele perioden. Selvom denne tendens har været til stede i hele perioden fra 1990, bliver dette særligt tydeligt i krisetider.

Derfor er det relevant at undersøge, hvordan udviklingen i antallet af job varierer med konjunkturerne for ufaglærte og andre. Det er gjort i Figur 2A-2D.

I Figur 2A ses den årlige vækst i den ufaglærte beskæftigelse sammenholdt med trenden fra 1990 til 2018. Tilsvarende viser Figur 2C udviklingen i den årlige vækst og trenden fra 1990 til 2018 for den samlede beskæftigelse.

Antallet af ufaglærte job er i gennemsnit faldet med 2,7 pct. årligt siden 1990. Til sammenligning er resten af beskæftigelsen gennemsnitligt steget med 0,35 pct. hvert år i samme periode. Den kraftigste

nedgang i ufaglært beskæftigelse ses fra 2008 til 2012. I perioden før og efter dette er faldet i antallet af ufaglærte job mindre end i resten af perioden.

I figurerne ses det, at beskæftigelsen for ufaglærte falder relativt mere end den samlede beskæftigelse i tider med nedgang. Dette ses eksempelvis i starten af 90'erne, i starten af 00'erne og under finanskrisen. Desuden indtræder beskæftigelsesnedgangen hurtigere i en lavkonjunktur for ufaglærte end faldet i den samlede beskæftigelse. I 2008 var beskæftigelsesnedgangen f.eks. omkring 5 pct. for ufaglærte i forhold til året før. Samme år var udviklingen for den samlede beskæftigelse uændret. I 2009 faldt den samlede beskæftigelse godt 4 pct., mens der var et fald i den ufaglærte beskæftigelse på mere end 10 pct.

Krisetidens tabte ufaglærte job genvindes ikke i opgangstider

Når man skal sammenligne udviklingen i krisetider for en gruppe, der gennemsnitligt har haft fremgang, med en gruppe, der har haft en negativ beskæftigelsesudvikling, kan man holde den årlige udvikling op mod den gennemsnitlige udvikling for gruppen. Det er gjort i Figur 2B og 2D, som viser den årlige mer-vækst ift. den gennemsnitlige udvikling for gruppen.

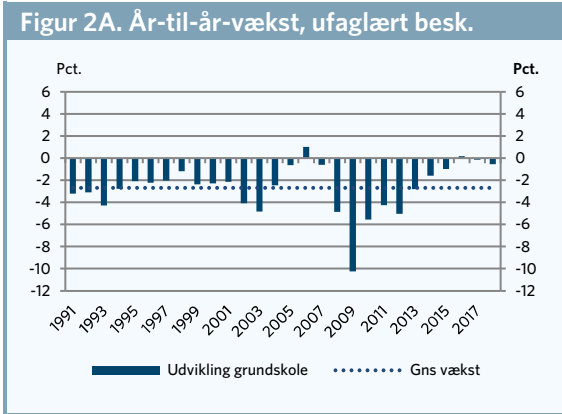
Figuren angiver altså, hvorvidt udviklingen i beskæftigelsen i det enkelte år var højere eller lavere end den strukturelle tendens for beskæftigelsen. En positiv værdi for udviklingen af ufaglærte job betyder altså ikke, at beskæftigelsen har været stigende i det år, men angiver blot, at der har været mindre tilbagegang i beskæftigelsen end den overordnede udvikling i perioden.

Sammenligner man Figur 2B og 2D ses det, at der generelt er større udsving – og dermed større usikkerhed – i den ufaglærte beskæftigelse sammenlignet med resten af arbejdsmarkedet. For hele arbejdsmarkedet ses de kraftigste variationer fra den strukturelle udvikling i den sidste halvdel af perioden.

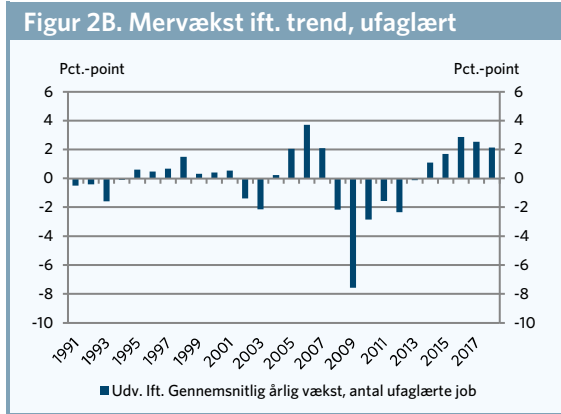
Perioden omkring finanskrisen fra 2008 til 2012 satte turbo på tilbagegangen i den ufaglærte beskæftigelse. I disse år faldt antallet af ufaglærte job med ca. 2 pct.-point mere end gennemsnitligt. I 2009 var den ekstra nedgang på knap 8 pct. Til sammenligning havde den samlede beskæftigelse en negativ mer-vækst, som var ca. halvt så stor i samme periode. Finanskrisen medførte dermed over dobbelt så store relative tab i den ufaglærte beskæftigelse som i den samlede beskæftigelse. Fra 2008 til 2012 havde den ufaglærte beskæftigelse gennemsnitligt et årligt merfald på 3,3 pct.-point, mens det gennemsnitlige årlige merfald generelt var 1,5 pct.-point. Det ufaglærte årlige merfald var dermed 2,2 gange så stor som generelt. Det betyder, at finanskrisen ramte ufaglærte 2,2 gange så hårdt som den samlede beskæftigelse.

Metodeboks

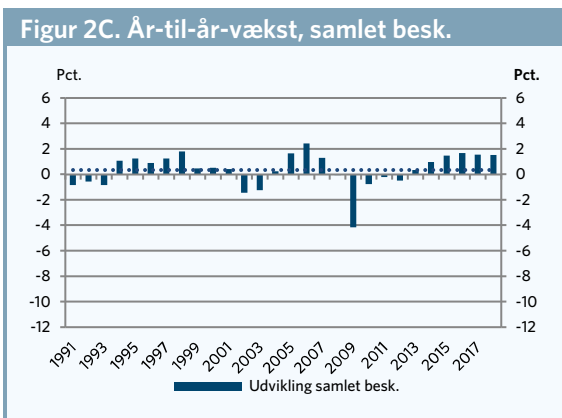
Analysen viser RAS-beskæftigelsen fra 1990 til 2018 for selvstændige og lønmodtagere fordelt efter højest fuldførte uddannelse samme år. Beskæftigede studerende indgår i den samlede beskæftigelse. Hvis man eksempelvis har grundskole som højest fuldførte uddannelse, men er under uddannelse, indgår man ikke som "Ufaglært" i analysen men som "Studerende" og er da en del af den samlede beskæftigelse.

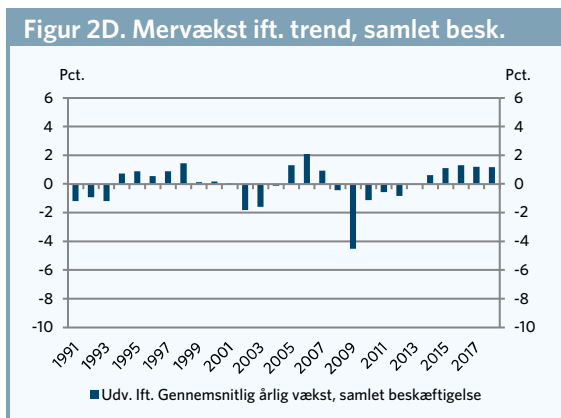
Kilde: AE pba. DST's registre

Anm.: Mervæksten er beregnet som forskellen mellem år-til-år vækst og den gennemsnitlige årlige vækst set i figur 2A.
Kilde: AE pba. DST's registre

Kilde: AE pba. DST's registre

Anm.: Mervæksten er beregnet som forskellen mellem år-til-år vækst og den gennemsnitlige årlige vækst set i figur 2C.
Kilde: AE pba. DST's registre

I perioden efter finanskrisens bund har beskæftigelsen udviklet sig bedre end den trendmæssige udvikling for både ufaglærte og generelt. Igen ses større udsving for ufaglærte end på det samlede arbejdsmarked.

Fra 2013 til 2018 har det årlige fald for ufaglærte været 1,7 pct.-point mindre end trenden, mens den gennemsnitlige mervækst for den samlede beskæftigelse var 0,9 pct.-point. Det betyder, at fremgangen på arbejdsmarkedet var 1,9 gange bedre for ufaglærte end for den samlede beskæftigelse.

Samlet betyder det altså, at selvom den ufaglærte beskæftigelse havde større udsving i både høj- og lavkonjunktur, var det negative udsving større end det positive udsving. Det ses ved, at det negative merudsving for ufaglærte som følge af finanskrisen var større, end det positive merudsving for ufaglærte efter finanskrisen.

Lavkonjunktoren under finanskrisen påvirkede dermed ufaglærte mere negativt, end den efterfølgende højkonjunktur påvirkede dem positivt. Finanskrisen satte således turbo på tilbagegangen i antallet af ufaglærte job.